

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vii
KISALTMALAR	xix
GİRİŞ.....	1
I- KONUNUN TAKDİMİ	1
II- BİLGİ-İŞLEM TEKNOLOJİLERİ VE HUKUK İLİŞKİSİ - KONUNUN SINIRLANMASI	3
III- TERMİNOLOJİ	6
A- Teknik Terminoloji	6
B- Hukuki Terminoloji	8
IV- YÖNTEM	10
Birinci Bölüm	
BİLGİ-İŞLEM TEKNOLOJİLERİ VE SOSYAL DEĞİŞİM	13
I- “BİLGİ”NİN YARATILMASINDA TEKNOLOJİNİN ROLÜ VE SOSYAL YAPILAR ÜZERİNDEKİ ETKİSİ.....	13
A- Giriş	13
B- Bilgi-İşlem Perspektifi	14
C- Yapısalcı Model.....	15
D- Teknolojik Sistemlerin “Bilgi” Kavramı Üzerindeki Etkisi	17
II- “BİLGİ TOPLUMU” VE KAVRAMSAL ELEŞTİRİ	19
III- “AĞ TOPLUMU”	22
A- Hiyerarşik Sosyal Yapılar ve “Ağ Toplumu”	25
B- Değerlendirme.....	29
IV- HUKUKİ DÜZENLEME SAHASI OLARAK “AĞ”	31
A- Siberaalan ve Hukuki Yaklaşım	31
B- “Ağ” ve Mekânsal/Uzamsal Boyut.....	34
C- Değerlendirme.....	36
V- AĞ EKONOMİSİ	37
A- Ekonomik, Kültürel ve Siyasi Bir Güç Olarak Bilgi	37
B- Ağ Ekonomisinin Yapısal Özellikleri	41

İkinci Bölüm

FİKRİ HUKUKTA “MÜLKİYET” SORUNALI VE TEORİLER	45
I- MÜLKİYET KAVRAMININ EKONOMİK RASYONELİ	45
A- Yazılı Kültür Öncesinde Mülkiyet	45
B- John Locke ve “Faydacı” Görüş Açısından Mülkiyet	46
C- Hegel ve Kişilik Çerçevesinde Mülkiyet	48
D- Fikri Hukukta “Mülkiyet” Sorunsalı	51
II- FİKRİ MÜLKİYET TEORİLERİ	53
A- Giriş	53
B- Teoriler	53
1) Emek Teorisi	54
2) Kişilik Teorisi	57
3) Sosyal Planlama Teorisi	58
C- Eser Sahibi Hakkının Niteliği Açısından Teorik Yaklaşımlar	60
III- ESER KORUMASINDA “KULLANICI” ODAKLI YAKLAŞIM	62
IV- ENDÜSTRİ SONRASI TOPLUM VE FİKRİ HUKUK ÖĞRETİSİ	66
V- TEORİLERİN YETERSİZLİĞİ	69
A- Serbest Piyasa Dogması	71
B- Maddesel “İlerleme” Düşüncesi ve Fikri Mülkiyet	75
C- Değerlendirme	76

Üçüncü Bölüm

FİKRİ VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNUN DOĞUMU, GELİŞİMİ VE TEKNOLOJİK KORUMANIN ULUSLARARASI BOYUTU	79
I- POZİTİF DÜZENLEME ÖNCESİ ESER SAHİBİ HAKKI	79
II- ESER SAHİBİ HAKKININ DOĞUMU	82
A- Anglo-Amerikan Dünyasında “Telif Hakkı”nın Ortaya Çıkışı	83
1) İngiltere, 1709 Statute of Anne Yasası	83
2) ABD Hukukunda “Telif Hakkı”nın Ortaya Çıkışı	87
B- Kıta-Avrupası ve Türkiye’de Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunun Doğumu	89
1) Almanya, Fransa ve Türkiye’de İlk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Düzenlemeleri	90
2) Türkiye’de Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunun Kısa Tarihçesi ve Teorik Temeli	92
C- Kıta-Avrupası Kökenli Bir Kurum: Manevi Haklar	95
1) Uluslararası Düzenlemelerde ve Farklı Hukuk Sistemlerinde Manevi Haklar	96

2) Manevi Haklara Genel Bakış ve Sözleşme Kurumuyla İlişkisi.....	100
3) Farklı Hukuk Sistemlerinde Manevi Hak Koruması	103
4) Türk Hukukunda Manevi Haklar.....	105
5) Bilgi-işlem Teknolojileri ve Manevi Haklar	108
D- Eser Sahibi Hakkının Doğumunda Teorik Yaklaşımların Önemi	110
E- Sonuç	113
III- ESER SAHİBİ HAKKININ İÇERİĞİNE GENEL BAKIŞ	115
A- Eser Sahibi Hakkının Konusu ve İşleyişi	115
B- Eser Sahibi Hakkının Özellikleri	118
1) Orijinalite (Yaratıcılık) - Eser Sahibinin Hususiyeti.....	118
a) Yaratıcılık ve alıntı	120
b) Yaratıcılık unsuru taşımayan bilgi ürünleri	124
c) Orijinalite ilkesi üstüne değerlendirme	125
2) Fikir/İfade Ayrımına Dayanma.....	125
3) Eser Sahipliğinin Gerçek Kişilere Özgülenmesi	127
4) Eser Sahibi Hakkının Sınırlanabilir Olması	128
IV- TEKNOLOJİK KORUMANIN ULUSLARARASI BOYUTU	130
A- Bern Konvansiyonu'nun Doğumu ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunun Uluslararası Planda Gelişimi	130
B- Bern Konvansiyonu Kapsamında Korunan Eserler ve Konvansiyon'un İşleyişi.....	134
C- Bern Konvansiyonu'nda Tanınan Haklar ve Sınırlandırılması	137
1) Konvansiyon Madde 2 - Sınırlamalar	138
2) Konvansiyon Madde 10 - Zorunlu alıntı sınırlaması	139
3) Madde 10/bis – Basın lehine sınırlamalar	141
4) Madde 9/2 – Çoğaltma hakkına sınırlama: “üç aşama testi”	141
5) Madde 14bis/2b – Film yapımcıları lehine sınırlama.....	144
6) Zorunlu lisans hükümleri	145
7) Konvansiyonda “örtülü” şekilde yer alan sınırlamalar	147
8) Madde 17 - Kamusal müdahale	147
D- WTO (Dünya Ticaret Örgütü)/TRIPs Rejimi	148
1) TRIPs ve eser sahibi hakkına getirilen sınırlamalar.....	150
2) TRIPs Madde 13 - Genel “üç aşama testi”	150
E- WIPO Telif Hakları Andlaşması (WCT) ve İcralar ve Fonogramlar Andlaşması (WPPT).....	153
1) Andlaşmaların Doğumu ve Hükümleri	153
2) Eserlerin İnternet Ortamında Sunumu: Şemsiye Çözüm	156
a) Caching	156
b) Genel olarak dijital ortamda “kamuya iletim”.....	157

c) Ağ üzerinde dosya paylaşımı – P2P	160
aa) P2P sistemler yoluyla eser sahibi hakkının ihlali	161
bb) 2001 AB Telif Hakları Direktifi çerçevesinde dosya paylaşımı.....	162
cc) P2P yazılım üreten ve dağıtanlara karşı davalar.....	162
dd) Değerlendirme.....	164
3) WIPO Andlaşmaları'nda Teknolojik Önlemlerin Korunması.....	165
4) WIPO Andlaşmaları'nda Sınırlama ve İstisnalar	170
a) WCT Madde 10 Sınırlama ve istisnalar	170
b) WPPT Madde 16 - Sınırlama ve istisnalar	172
F- Uluslararası Düzenlemeler Arasındaki İlişki	173
Dördüncü Bölüm	
TEKNOLOJİK ÖNLEMLERİN ABD, AB VE TÜRK HUKUKLARINDA DÜZENLENİŞİ	
175	
I- ABD HUKUKU - DMCA (DIGITAL MILLENIUM COPYRIGHT ACT)	175
A- Giriş	175
B- Madde 1201 - Teknolojik Önlemlerin Dolanılması/ Etkisizleştirilmesi.....	176
1) Madde 1201(a) : Erişim Kontrolü Amaçlı Teknolojik Önlemin Etkisizleştirilmesi ve Bu Amaca Yönelik Teknolojilerin Yasaklanması.....	177
2) Madde 1201(b) – Kopyalama Kontrolü Sağlayan Teknolojik Önlemler	178
3) Erişim/Kopyalama Kontrolü Ayrımı ve Sınırlamaların İşleyişi	179
4) Madde 1201 Kapsamında “Özel” Sınırlama ve İstisnalar	180
5) Madde 1201 Hakkında Genel Değerlendirme	184
C- ABD Hukukunda Telif Hakkına Getirilen Sınırlamalar: “Fair Use” Doktrini.....	185
D- DMCA ve Rekabet Hukuku.....	192
II- 2001/29 SAYILI AB TELİF HAKLARI DİREKTİFİ.....	195
A- Giriş	195
B- Madde 5 - Sınırlama ve İstisnalar.....	197
C- Madde 6 - Teknolojik Önlemlerin Korunması.....	198
1) Madde 6/4 - Teknolojik Önlemlerin Korunmasında Sınırlar	201
2) Madde 7 - Elektronik Tanıtım Bilgisi	203
D- Madde 8 - Yaptırımlar ve Diğer Bazı Hükümler.....	203
E- AB Direktifi'nin Hollanda Krallığı Hukukuna Aktarılması	204
1) Teknolojik Önlemler	204

2) Eser Sahibi Hakkına Getirilen Sınırlama ve İstisnalar	205
3) Hollanda Hukukunun Değerlendirmesi	206
F- AB Telif Hakları Direktifi'nin Değerlendirmesi.....	206
III- AB VE ABD DÜZENLEMELERİNİN GENEL DEĞERLENDİRMESİ	211
IV- TÜRK FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNA GENEL BAKIŞ VE ESER SAHİBİ HAKKINA GETİRİLEN SINIRLAMALAR ..	216
A- Türk Hukuku ve Uluslararası Düzenlemeler.....	216
B- Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Eser Tipleri ve "Mali Haklar"	217
1) İşleme Hakkı	219
2) Çoğaltma Hakkı	220
3) Yayma Hakkı	221
4) Temsil Hakkı.....	223
5) Kamuya İletim Hakkı	224
C- Bağlantılı Haklar.....	225
1) İcracı Sanatçıların Hakları.....	226
2) Fonogram Yapımcısının Hakları	228
3) Radyo-Televizyon Kuruluşlarının Hakları	229
4) Film Yapımcısının Hakları	230
D- Türk Hukukunda Eser Sahibi Hakkına Getirilen Sınırlama ve İstisnalar	231
1) Kamusal Düşüncelerle Yapılan Sınırlamalar	232
a) Genel Menfaat (Kamu Yararı).....	233
b) Kamu Düzeni (Amme İntizamı)	239
2) Eser Sahibi Hakkının Özel Menfaat Düşüncesiyle Sınırlanması	240
a) Genel Olarak	240
b) Çoğaltma Hakkına Sınırlama.....	241
c) Temsil ve Kamuya İletim Haklarının Sınırlanması.....	245
E- Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Teknolojik Koruma.....	246
1) Genel Olarak.....	246
2) Değerlendirme.....	248
V- WIPO ANDLAŞMALARININ ULUSAL HUKUKA UYARLANMASI	252
A- Teknolojik Koruma Açısından Düzenleme Yaklaşımları.....	253
1) Genel Erişim Kontrolü.....	253
2) Kısmi Erişim Kontrolü.....	254
3) Kullanım Kontrolü	255
4) Teknolojik Önlemleri Etkisizleştiren Araçların Üretim ve Dağıtımının Kontrolü	255
B- WIPO Andlaşmaları Çerçevesinde Teknolojik Korumanın Asgari Sınırı	256

VI- VERİ-TABANI KORUMASININ AB VE TÜRKİYE HUKUKLARINDA DÜZENLENİŞİ	258
A- Veri-Tabanlarının Hukuki Koruması	258
B- TRIPs, WCT ve Veri-Tabanları	259
C- AB Hukukunda Veri-Tabanı Koruması	260
1) AB Hukukunda Veri-Tabanı Kavramı ve Sui Generis Hak.....	261
a) Hakkın Kapsamı	263
b) Sınırlamalar ve Süre.....	263
2) Veri-Tabanı Hakkının Kötüye Kullanılması.....	263
3) Adalet Divanı (ECJ) Kararları Işığında AB Veri-Tabanı Direktifi	264
D- Türk Hukukunda Veri-Tabanı Koruması	267
1) FSEK Ek Madde 8: “Özgün Olmayan” Veri-Tabanları.....	268
2) Yaptırımlar.....	268
3) Değerlendirme.....	269

Beşinci Bölüm

FİKİR VE SANAT ESERLERİ HUKUKUNDA TEKNOLOJİK KORUMA SİSTEMLERİ - DRM	271

I- DAVRANIŞ DÜZENLEYİCİ BİR ARAÇ OLARAK HUKUKUN SİBERNETİK KARAKTERİ	271
A- Giriş: Davranış Düzenleyici Modeller ve Hukuk	271
B- Evrimsel Bir Sistem Olarak Sosyal Organizma.....	274
C- Global Toplum ve Sibernetik	278
D- Sibernetik ve Hukuk	282
II- “DAVRANIŞ DÜZENLEYİCİ ARAÇ” OLARAK YAZILIM VE HUKUK ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	286
A- Giriş: Düzenleme Biçimi Olarak Tasarım	287
B- Düzenleyici Yazılım	289
1) Tasarımsal/Mimari ve Yapısal Nitelikleri Bakımından Yazılım.....	289
2) Kuralların Yazılım Mimarisine Aktarılması	295
3) Düzenleyici Yazılımın DRM Dışındaki Uygulamaları	297
a) “On-line” piyasalar	297
b) “On-line” uyumsuzluk çözümü	298
4) Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Kurallarının Yazılım Yoluyla Uygulanması: DRM.....	300
III- DRM SİSTEMLERİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE İŞLEYİŞİ	302
A- Giriş ve Fonksiyonel Tanım	302
B- DRM Sistemlerinin İşleyişi	305
1) “Dijital Hakların, Yönetimi” (Management of Digital Rights)	305

a) Kimlik belirleme, tanımlama ve doğrulama (identification) sistemleri	305
b) “Meta-data” sistemleri	307
c) Hakların yazılım yoluyla formülasyonuna yarayan programlama dili (Rights Language)	308
2) “Hakların, Dijital Yönetimi” (Digital Management of Rights)	313
a) Genel olarak.....	313
b) Kullanılan teknolojiler	314
C- DRM Sistemlerine Temel Oluşturan Standartlar	316
1) Genel Olarak Resmi ve Gayri Resmi Standartlar	316
2) DRM ve “Trusted Computing”	318
IV- ESER SAHİBİ HAKKINA GETİRİLEN KANUNİ SINIRLAMALAR VE DRM.....	319
A- Genel olarak	319
B- DRM Sistemlerinde Sınırlama ve İstisnaların Uygulaması	321
1) “Off-line” Kontrol.....	321
2) “On-line” Kontrol.....	322
3) Karma Kontrol ve DRM Mimarisi İçin Bazı Öneriler	324
a) DRM sistemine hukuki müdahale	324
b) DRM sisteminin programlama diline müdahale	326
C- Eser Sahibi Hakkı Sınırlamalarına Uygun DRM Sistemlerinde Bulunması Gerekli Unsurlar	327
D- Uygulama Güçlükleri	328
V- AB’DE DRM VE KİŞİSEL VERİ KORUMASI.....	329
A- AB’de DRM	329
B- DRM Mimarisi ve Özel Hayatın Gizliliği.....	331
1) AB’de Kişisel Veri Koruması Hukuku ve DRM.....	334
2) Değerlendirme.....	337
VI- DRM SİSTEMLERİ ÜZERİNE SON DEĞERLENDİRME.....	338
SONUÇ.....	345
KAYNAKÇA.....	351
KAVRAMLAR DİZİNİ	415